

JELEŇ V PARÍŽI

PRÍBEH JEDNEJ
KAVIARNE

JANA MAINGUET
BUKOVINOVÁ

**JELEŇ
V PARÍŽI**
PRÍBEH JEDNEJ
KAVIARNE

JANA MAINGUET BUKOVINOVÁ

**JELEŇ
V PARÍŽI**
PRÍBEH JEDNEJ
KAVIARNE

slovart

Text © Jana Mainguet Bukovinová 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-5774-5

*Skutočný príbeh o tom, že sny sa plnia,
ak na nich pracujeme dostatočne tvrdo.*

*Venujem ho svojej dcére, ktorá sa predierala na svet
súčasne s touto knihou, a aj všetkým odvážnym,
ktorých ženie nevysvetliteľná túžba podávať ľuďom jedlo
a kávu a sledovať, ako im robia dobre na duši.*

Zadok a košľa

„Dúfam, že nám to všetkým pôjde ako po masle!“ povedala som nahlas, keď som sa na výzvu, aby niekto z troch prítomných Slovákov povedal niečo v rodnom jazyku, postavila pred tristo študentov zo všetkých končín sveta.

Vyrojili sme sa z prednáškovej sály ako mravce, keď im na mravenisko nalejete horúcu vodu. Každý sa tváril, že vie, kam má namierené. Bol september 2006 a práve sa skončila privítacia prednáška, kde nám vymyli mozgy tým, že sme, ako hovoria Francúzi, *crème de la crème* – smotana smotany, teda najlepší z najlepších, a vyfasovali sme čierne aktovky s logom školy. Zadarmo. Keď teda privrieme očko nad osemtisícovým školným. Prehodila som si aktovku cez plece a pyšne vykročila do novej etapy života. Navonok som možno vyzerala ako vo filme – mladá študentka, ktorá si vykračuje po slnkom zaliatom školskom dvore obkolesenom dvestoročnými budovami. V mojom vnútri však zúrila hurikán. Srdce mi búšilo nadšením aj obavami, v hlave mi bzučali jedna otázka za druhou: ako zaplatím školné? Ako naškrabem na ďalšie nájomné za moju kubicu v robotníckej ubytovni na predmestí Paríža? Kde nájdem prácu? Kedy budem mať čas študovať? Čo lacné si zoženiem na obed?

„Jani!“

Dobehla ma červenovlasá dievčina a chytila ma za plece.

„Ahoj, ja som Soňa. Tešila som sa na ďalšiu Slovenku v ročníku. Nevedela som, ako ťa nájdem. Ešteže si sa tam v sále predstavila.“

Bola mi sympatická od prvej chvíle. Keď sme si v kafetérii kúpili napoly najlacnejšiu bagetu, vedela som, že to bude moja krvná skupina. So Soňou som bola sama sebou. Bola mi sestrou, najlepšou kamarátkou, kolegyňou, plecom, na ktoré som si mohla zložiť ťažkú hlavu. Náročné začiatky v drahej metropole sme premenili na srandu. Jej som sa mohla zdôveriť s tým, čo by bolo ponižujúce priznať pred arogantnými francúzskymi spolužiakmi z buržoázných rodín, ktorí sa považovali za pupok sveta a ignorovali všetkých, ktorí nepatrili do ich úzkoprsej bubliny. Že nekúrim, lebo si to nemôžem dovoliť, radšej si oblečiem tri svetre, a že chladničku som vyplala zo zásuvky a maslo zavesila v taške von z okna. Štúdium v Paríži som si predstavovala ako „Hurvínek válku“. Realita mi dala dve facky, ale ustála som to. Nepočítala som s tým, že prvý deň v Paríži budem musieť zaplatiť nájomné na jeden mesiac dopredu plus zálohu v rovnakej výške. Moje úspory z letnej brigády v pube v Manchestri a príspevok od našich boli fuč za pár minút. Pracovala som v školskej kaviarni a po večeroch v jednej reštaurácii. Počítala som každý cent. Dva roky som jedla najlacnejšie cestoviny s najlacnejším kečupom z prestížneho nemeckého reťazca Lidl.

So Soňou sme spoznávali Paríž v každom ročnom období, prechádzali skúškami, rozširovali okruh priateľov, natierali sendviče a robili stovky káv v školskej kaviarni. Boli sme si blízke, ako je košeľa blízko pri zadku, ako hovoria Francúzi. Keď ste videli jednu, druhá nebola ďaleko. Úplným zázrakom sme si napriek neprajnému parížskemu realitnému trhu dokonca prenajali aj spoločný byt. Natrafili sme na majiteľa bytu, ktorý od nás nechcel žiadne finančné záruky a dôkazy solventnosti. Jednoducho nám iba veril, a ako nám neskôr

povedal, boli sme mu sympatické, lebo sme pri obhliadke bytu nepošliapali jeho čivavu.

Soňa si našla stáž v jednej americkej firme a jej mzda jej konečne dovolila v supermarkete zdvihnúť oči zo spodnej poličky s najlacnejšími vínami na tú vyššiu, s kvalitnejšími odrodami a vydarenejšími ročníkmi. Ja som po prvom semestri dostala štipendium tisíc eur mesačne a zrazu som si pripadala ako milionárka. Cesty sa nám za tie roky párkrát rozišli a zišli ako nejaké horské potôčiky, ale vždy sme boli jedna druhej oporou.

Diabol nosí Pradu

„Je nám to ľúto, ale napriek vášmu úžasnému profilu sme si vybrali iného kandidáta,“ oznámil mi v telefóne hlas z akejsi banky. Podmienkou ukončenia magisterského štúdia v Paríži bolo absolvovanie ročnej stáže. Väčšina spolužiakov si už našla miesto. V Goldman Sachs, Deutsche bank, HSBC a iných ušľachtilých firmách. Bolo mi z toho nevoľno. Fúj, nechcela som pracovať v banke. Ale pod tlakom okolia som posielala žiadosti do finančných inštitúcií aj ja.

Nahnevaná sama na seba, že ma nevybrali, zapla som si počítač, aby som sa nejako odreagovala. Otvorila som emailovú schránku. A bol tam! Email z Organizácie spojených národov! Áno, z OSN, ktorá sídli v New Yorku, vznikla na konci druhej svetovej vojny s cieľom udržiavania svetového mieru a združuje väčšinu krajín sveta. Istá pani Gladys mi písala, že ma vybrali na stáž a že mi v prílohe posielala potrebné dokumenty. Znova som načítala emailovú schránku, či sa mi to

náhodou nesníva. Mail tam stále bol. Prečítala som si ho ešte trikrát. Myš pod mojou dlaňou bola celá spotená. Postavila som sa a plná eufórie začala skákať a kričať: „Yes, yes, yes!“

Môžete mi vyliezť na hrb! odkázala som v duchu banke. *Ja idem do New Yorku pracovať pre OSN!*

Keď som žiadosť o stáž posielala, veľmi som neverila, že by to mohlo vyjsť. Aká bola pravdepodobnosť, že ma vyberú? A potom som zrazu bola tam. Ráno v prvý deň stáže som vystúpila na obrovskej stanici Grand Central a po polhodinovom blúdení a hľadaní správneho východu som sa vybrala po Štyridsiatej druhej ulici k budove OSN. Po uliciach sa preháňali žlté taxíky, autá trúbili, z kanálov sa valila para, ľudia sa ponáhľali do práce a narážali do mňa, keď som sa zastavila a zdvihla zrak k nádhornej špičke mrakodrapu Chrysler Building. Spolu s asi dvesto stážistami z celého sveta od Djibouti cez Fínsko až po Indonéziu som v prý deň absolvovala prehliadku Bezpečnostnej rady a Valného zhromaždenia a odfotovala sa s Pan Ki-munom. Nakoniec nám ukázali kafetériu. Obrovská jedáleň mala veľkú presklenú stenu s výhľadom na East River. Sadla som si tam s pohárom riedkej americkej kávy a nevedela uveriť osudu.

Nasledujúci deň som sa zoznámila so svojou šéfkou Zamirou. Bola to staršia dáma, vysokopostavená úradníčka pôvodom z Kirgizska. Chladná ako zasnežené štíty kirgizských hôr. Komunizmus ju naučil nedôverovať nikomu a podozrievať každého, nekompromisný svet politiky z nej úspešne odstránil všetku milotu a ľudskosť, ak vôbec niekedy nejakú mala. Hneď prvý deň mi dala za úlohu nájsť a vytlačiť nejaký dokument vo všetkých šiestich oficiálnych jazykoch OSN. Keď som sa jej pochabo opýtala, kde to mám hľadať, keďže som na svojej novej pozícii bola ešte len desať minút, uprela na mňa prekvapený pohľad a pomaly, pokojne povedala:

„Zlatko! Keď ti poviem, aby si niečo urobila, tak to urob a neklad' mi otázky!“

Zaliala ma horúčava, očervenela som ako paradajka, otočila som sa na päte a vypadla z jej kancelárie. V tejto „príjemnej“ atmosfére sa nieslo celých šesť mesiacov mojej stáže. Zamira bola toho názoru, že ľudí netreba nikdy chváliť, lebo potom prestanú pracovať. Treba ich skôr kritikou vyburcovať k lepším výkonom. Občas sa však stalo, že ráno vstala z posteľe pravou nohou, po príchode do práce mi položila ruku na plece a úprimne sa opýtala, ako sa mám. Našla som spôsob, ako s ňou komunikovať, a časom som zistila, že miluje moje excelovské tabuľky a farebné grafy. Myslím, že aj keď ma ustavične kritizovala, bola so mnou spokojná.

Jedného dňa, asi dva roky po ukončení stáže, mi zavolala Zamira z OSN v Ženeve a ponúkla mi pracovnú pozíciu vo svojom tíme. Keďže som si práve hľadala prácu, ponuka prišla v ideálnom čase. Spomienky na Zamirinu krutosť sa krčili kdesi v zadnej časti mojej pamäti a na New York som spomínala iba v dobrom. Bola som ponukou poctená. Dlhú som neváhala a čoskoro som už balila kufre.

Zamira sa medzičasom posunula na hierarchickom rebríčku OSN ešte vyššie, bola pod ešte väčším tlakom a ja som už nebola neplatená stážistka, ale jej podriadená. Vykľul sa z nej úplný diabol. Akurát že namiesto Prady nosila zhnusený výraz tváre nedôverčivej ženy. Ponižovala a šikanovala nielen mňa, ale aj ostatných členov tímu a všetci sme okolo nej chodili ako po škrupinkách so strachom, v akej nálade ju nájdeme a z čoho nás zase obviní. Vydržala som to šesť mesiacov a potom som sa s balíkom ušetrených peňazí, ale o to menším ubitým sebavedomím vrátila do Paríža. Po tejto skúsenosti som za svojou kariérou v medzinárodných organizáciách definitívne zavrela dvere. Keby som bola namiesto Zamiry natrafila na nejakého spravodlivého a profesionálneho šéfa, ktovie, možno by som dnes oslavovala desať rokov v službách OSN a nikdy by som nebola

objavila svoj potenciál. Takže vlastne, ďakujem ti, Zamira, že si bola taká sviňa.

Po skúsenosti v OSN, ktorá rozdrúzgala moju životnú energiu a sebedomie na márne kúsky, som tápala v tom, ako ďalej žiť a čo robiť. A tak som šla. Šla tisícšesťsto kilometrov pešo z Puy-en-Velay vo Francúzsku do Santiaga de Compostela v Španielsku. Po pár dňoch si telo privyklo na fyzickú námahu a hlava prestala myslieť na kostýmy, kabelky, klávesnicu, počítač i Zamiru a začala sa sústrediť na základné potreby. Tešila sa z maličkostí. Zo zahojeného kurieho oka, z poseďenia v tieni, z čerešní na okraji cesty, z ohnivooranžových západov slnka nad španielskymi pláňami. Pri tom minimalizme bolo každé jedlo gastronomickým zážitkom, obyčajná teplá sprcha darom. Po skončení púte som bola pripravená znova čeliť výzvam modernej civilizácie a vrátiť sa do pracovného života.

V Paríži som už mala zázemie a dvere u Sone boli pre mňa vždy otvorené. Bývala vtedy v trinástom obvode so svojou kolegyňou a dobrou kamarátkou Sophie. Boli ochotné ma na nejaký čas u seba prichýliť. Vrátila som sa teda do Paríža s cieľom nájsť si prácu a aspoň na nejaký čas sa tam usadiť, vyzuť túlavé topánky a nalepiť svoje meno na schránku.

Hoci mi bolo jasné, že nájsť si prácu nebude len tak, bola som pripravená v Paríži ostať. Pustila som sa do posielania životopisov a motivačných listov, po čom nasledoval koloťoč pracovných pohovorov. Občas som vybehla na zmenu do nejakej kaviarne. V tom čase som si na radu nórskej kamarátky Hanny naordinovala bezlepkovú stravu. Mala som veľmi nízku hladinu železa a lepok mohol mať údajne vplyv na jeho vstrebávanie. V celom Paríži sa však nedal zohnať žiaden obstojný bezlepkový chlieb a bola tam iba jedna bezlepková kaviareň.

Jedného dňa som šla pešo okolo kanála Saint Martin, rozmýšľala o tejto diere na trhu a do hlavy sa mi nastáhoval chrobák.

„Čo keby som si otvorila najlepšiu bezlepkovú kaviareň v Paríži?“ nadhodila som doma Soni.

„Fú, to je super nápad. Idem do toho s tebou,“ nezaváhala ani na sekundu.

Cyklodielná

Stála som na rohu ulice pri východe metra Cardinal Lemoine, tvárila sa, že vo výklade realitnej agentúry čítam inzeráty, ktoré mi boli ukradnuté, a snažila som sa pritom vyzerat' čo najlepšie. Čakala som Pierra, mladého čiernovlasého Francúza, vysokého, s bradou a okrúhlymi okuliarmi. Páčil sa mi. V žalúdku som cítila nervozitu. Videla som ho prichádzať v odraze skla. Mal oblečený čierny kabát a na ušiach veľké slúchadlá. Aj on sa snažil vyzerat' čo najlepšie. Dali sme si pusy na líca, ako to Francúzi robia.

„Ahoj!“ usmial sa.

„Ahoj. Ako sa máš?“ odpovedala som.

„Veľmi dobre. Neďaleko odtiaľto je dobrý koktailový bar. Ideme?“ navrhol.

„Ok, poďme.“

Pierra som stretla asi pred mesiacom v cyklodielni, kam ma zobrala jedna kamarátka. Človek si tam mohol kúpiť starý bicykel a s pomocou odborníkov ho sám aj opraviť. Tými odborníkmi boli Pierre a jeho kamarát Olivier. Založili si neziskovku, našli lacný priestor a venovali tomu každú sobotu, dobrovoľne, z vlastného presvedčenia a nadšenia. Pracovali

na svojich bicykloch a popritom pomáhali ľuďom, ktorí si prišli po svojho tátoša. Dielňa sa nachádzala na severe Paríža, v nie veľmi prestížnej štvrti. Bicykle boli v malej podzemnej pivnici, buď v stojanoch na zemi, alebo viseli zo stropu. Niektoré úplné vraky, iné ešte stáli za povšimnutie.

„Čo tento?“ ukázala som na jeden pánsky cesták, keď sme s Pierrom stáli v úzkej uličke medzi stovkami bicyklov a hľadali nejaký vhodný pre mňa.

„No, ten je pekný a v celkom dobrom stave. Nebude na ňom veľa roboty. Ale na takom sa ťažko bicykluje v sukni,“ varoval ma Pierre.

„Beriem ho,“ povedala som.

Zložil ho z háku na stene a vyniesol hore do dielne. Mal oblečené červené tričko a staré ufúľané rifle. Ruky a tvár mal špinavé od mazacieho oleja a na okuliaroch masné odtlačky prstov. Bol mi sympatický.

„Čo vlastne robíš?“ opýtal sa ma, keď mi asistoval pri oprave.

„Budem otvárať bezlepkovú kaviareň. Práve hľadám priestor,“ odpovedala som bez váhania, aj keď plán na kaviareň bol zatiaľ iba v mojej hlave, a pokojne mohol stroskotať tak rýchlo, ako sa zrodil.

„Fakt? To je originálne,“ povedal a zvedavo kládol ďalšie otázky.

Musela som sa tam vrátiť trikrát, kým bol môj bicykel opravený. V kútiku srdca som sa na tie soboty tešila. Na to, že ho uvidím a jeho zamastené mužné ruky mi budú ukazovať, ako upevniť tenké brzdomé lanko a opraviť dynamo. Tešila som sa na naše rozhovory a tabuľku čokolády medzi hromadou francuzákov a tesnení. Keď bol bicykel hotový, zaplatila som tridsať eur, Pierre mi vystavil príjmový pokladničný doklad, rozlúčili sme sa a ja som odfrčala na svojom novom dopravnom prostriedku. Spokojná, že som konečne mala bicykel, no sklamaná, že sa už nevidíme. Ale bola som zaneprázdnená svojím novým

projektom, hľadala som priestory na kaviareň, zakladala eseročku a nemala čas na vzťah.

Netrvalo dlho, kým ma Pierre vyhľadal na Facebooku a dohodli sme si rande. Popíjali sme koktail a nadviazali na prerušený rozhovor z cyklodiely. Priniesla som mu bezpečkové medovníky. Zaujímal sa o Slovensko, o mňa, o kaviareň. Nevnímala som okolie, iba nás dvoch.

Odpredalil ma pešo nočným Parížom až pred dom. Dali sme si pusy na líca a ja som si s tlčúcim srdcom a štrngajúci-mi kľúčmi v roztrasených rukách otvorila byt.

Medovníky

450 g ryžovej múky

2 vajcia

125 g mäkkého masla

125 g medu

170 g práškového cukru

1 lyžička škorice

štipka mletých klinčekov

1 lyžička sódy bikarbóny

Všetko spolu vymiešame na krásne voňavé cesto, ktoré dáme na pol hodiny do chladničky – bude sa nám s ním potom ľahšie pracovať. Zatiaľ si dáme kávičku.

Po polhodine rozvalkáme cesto na hrúbku približne pol centimetra a formičkami vykrajujeme ľubovoľné tvary, ktoré poukladáme na suchý plech. Snažíme sa nezjesť pri tom všetky odrezky surového cesta. Môžeme ich znova spojiť, vyvalkať a vykrojiť ďalšie kúsky.

Ešte neupečené medovníky môžeme ozdobiť mandľami alebo inými orechmi či cukrovými ozdobami od výmyslu sveta. Pečieme pár minút v rúre vyhriatej na 180 stupňov. V momente, keď nám vôňa pečúcich sa medovníkov udrie do nosa, sú hotové.

Jedenástka

Piatok 25. januára 2013 som strávila v kaviarni Le Chat Noir v jedenástom obvode. Klasická stará parížska kaviareň, kde podávajú prepraženú riedku kávu urobenú na roky neumytom kávovare a hnusné pivo. O to tu však nejde. Ide o atmosféru – Le Chat Noir bol srdcom tejto štvrte a jeho tepnami sa denne preliaval prúd ľudí. Človek sa tam dozvedel všetky klebety. Komu sa narodilo dieťa, komu sa stratila mačka, komu vytopilo byt, kde sa dá zohnať marihuana, kto odkúpil bar na rohu, ktorý Arab predáva svoj obchodík a podobne. Paríž, to sú vlastne desiatky malých dediniek pokope. A v každej je nejaká stará krčma. Zanedbaný nábytok, pokreslené steny, lepiacou páskou opravené kožené lavice a verní štangasti.

Pár metrov od Le Chat Noir bol na prenájom jeden priestor, ktorý som si bola obzrieť deň predtým. Dvadsaťtri metrov štvorcových, ktoré zodpovedali mojim predstavám. Len čo som prekročila prah, videla som svoju budúcu kaviareň. Ani na chvíľu som o tom nepochybovala. Priestor bol v dobrom stave, nebolo potrebné búrať priečky ani nič opravovať. Iba strhnúť ohavnú krikľavo zelenú tapetu a vymalovať. V zadnej časti bola kuchyňa s protišmykovou dlažbou, umývadlom a digestorom. A keď som si prezerala prednú časť, v duchu som už presne videla, kde raz budú stoly a kde bar. Ten priestor bol vlastne taký malý, že tu veľa iných možností nebolo. Ale moja kaviareň tam bola už od toho dňa. Aspoň v mojich predstavách.

Podpísať nájomnú zmluvu a zaviazat' sa na deväť rokov však bolo celkom závažné rozhodnutie. Chcela som ho mať podložené solídnyim štatistickým výskumom, a tak som sa rozhodla stráviť deň v okolí svojho budúceho biznisu. Tú štvrť som poznala celkom dobre, lebo neďaleko bola moja škola

a môj prvý byt. Potrebovala som však vidieť, ako to tam pulzuje. Presedela som v Le Chat Noir celý deň a pozorovala ruch okolo. Koľko ľudí sem zájde, akí sú, koľko ich na obed pobehuje po ulici a hľadá niečo pod zub.

Z rozjímania ma prebudilo zvonenie telefónu. Volal chlapík z agentúry.

„Pani Žana?“

Keď Francúzi takto skomolili moje meno, zježili sa mi všetky chlpy na tele.

„Jana!“

„Ach, parrrdon. Volám vám v súvislosti s tým priestorom v jedenástke. Práve sme dostali informáciu, že majiteľ už našiel nového nájomcu. Dnes poobede budú podpisovať zmluvu.“

Zastavilo sa mi srdce. „Prosím?? To hádam nemyslíte vážne. To neprichádza do úvahy. Ten priestor musí byť môj.“

„Vidím, že vám na ňom záleží. Ale, bohužiaľ, ponúkali ho tri agentúry a záujemcov je viac. Ak chcete, môžete ponúknuť vyššie nájomné.“

To ani náhodou!, pomyslela som si v duchu. 1 600 eur mesačne za 23 metrov štvorcových je viac než dosť.

„Nájomné je už dosť vysoké. Ale, prosím vás, zavolajte majiteľovi, nech mi dá šancu. Chcem sa s ním stretnúť a predstaviť mu svoj projekt. Prosím vás, vy to nechápete. Ten priestor je naozaj stvorený pre mňa.“

„Tak dobre. Pošlite mi svoj biznisplán a všetky ďalšie informácie, aké o projekte máte. Nič vám nesľubujem, ale urobím všetko, čo bude v mojich silách.“

„Dobre. Hneď vám to posielam. Ďakujem.“

Zložila som, vytiahla z tašky notebook a pripravila mail pre agenta. Poslala som mu všetko, čo som mala – biznisplán, svoj životopis, nejaké články zo ženských časopisov o novom populárnom trende – bezlepkovej strave. Obrat som si ako každý začínajúci podnikateľ vycucala z prsta. Od agenta som

v ten deň nedostala už žiadne správy. Bol piatok podvečer a ja som netušila, či si ten priestor už niekto prenajal alebo nie. Do zápisníka som si zapísala takúto prosbu k vesmíru:

„Od 1. februára 2013 si prenajímam priestor na 112 rue Saint Maur v Paríži. Platím nájomné 1 600 eur mesačne. Majiteľ mi odpúšťa prvý mesiac nájomného.

Ďakujem.“

Podľa inzerátu sa nájomné malo platiť vždy na tri mesiace dopredu a žiaden prvý mesiac zadarmo v ponuke nebol. Ale ja som mala tú drzosť a zaželala som si to takto. Moje presvedčenie, že práve tam otvorím kaviareň, bolo také silné, až ma zaplavilo zvláštnym pocitom pokoja a dôvery.

V sobotu večer sme sa so Soňou práve chystali na večeru s kamarátmi, keď mi zazvonil telefón.

„Pani Žana, hovoril som s majiteľom. Súhlasil, že ten priestor prenajme vám,“ ozval sa agentov hlas.

Pozrela som sa na Soňu. Z môjho výrazu tváre hneď pochopila, ktorá bije. Snažila som sa udržať na uzde. Nevedela som, ako mám v tom návale eufórie a šťastia reagovať.

„Čo?! To je úžasné! Ďakujem.“

„Blahoželám. Ozvem sa v pondelok. Pekný večer.“

Na ten večer nikdy nezabudnem. Moje želanie sa splnilo. Neuveriteľné. V reštaurácii objednal Pierre fľašu šampanského. Vtedy som ešte netušila, že o tri roky neskôr si ho vezmem za muža.

Papierovačky

„Toto si budem musieť prejsť so svojím právnikom,“ povedala som. Žiadneho právnika som, samozrejme, nemala. Tvárila som sa dôležito a skúsene.

„Obávam sa, že na to nie je čas. Zmluvu musíme podpísať hneď, inak ju majiteľ podpíše s niekým iným,“ vysvetlil mi mladý realiták. „Dnes popoludní odchádza na dovolenku a chce to mať pred tým vybavené.“

Podnikateľská realita nasadla na strašne rýchly vlak. Od momentu, keď sa mi zrodil nápad s kaviarňou v hlave, neubehli ani tri mesiace a už som podpisovala nájomnú zmluvu na priestor. Tridsaťstranovú zmluvu plnú komplikovaných paragrafov so záväzkom na deväť rokov a mesačným nájomným tisícšesťsto eur. Polovici odborných francúzskych slovíčok v zmluve som nerozumela, o podnikaní v gastronómii som nemala ani šajnu, ale keďže odvaha je u mňa nepriamo úmerná znalostiam, smelo som zmluvu podpísala.

Začať bolo treba rýchlo a so všetkým naraz. Vymyslieť meno, vytvoriť eseročku, nájsť účtovníka, otvoriť účet a vybaviť pôžičku v banke, absolvovať školenie o hygiene, hľadať dodávateľov surovín, naučiť sa piecť chlieb a koláče, testovať recepty, vymyslieť menu na prvé týždne, nejaký nábytok kúpiť, nejaký vyrobiť, nakúpiť spotrebiče, riad, príbory, hrnce, formy, kefu na záchod, vymalovať, upratať, položiť linoleum, pripraviť crowdfundingovú kampaň. Celé dni som buď piekla, alebo drhla priestory budúcej kaviarne, alebo behala po úradoch. Ešteže sú mnohé z nich v nádherných historických budovách. Klenby, stropné fresky, sochy nahých mužov s dokonalými nosmi, obrovské drevené dvere a mramorové dlažby mi pomáhali upokojiť sa, keď ma neochotný úradník vytočil.

Názov kaviarne sme vymysleli s kamarátmi počas jedného zimného večera. Pili sme víno a popustili uzdu fantázii. Jedna kamarátka, ktorá si založila vlastnú firmu na kreatívne workshopy, nás viedla a dala celému večeru štruktúru. Zapisovala všetky naše výkriky na plagát, aj tie smiešne, trápne a absolútne nevhodné. Nakoniec sme sa rozhodli pre pracovný názov *Thank you, my deer*. Odvtedy sme kaviareň volali *Jeleň* a tento názov jej prischol natrvalo. Plagát z toho večera s názvami ako *Celiac and the gang* alebo *Immigrants' deli* si našiel čestné miesto v kaviarni na toaletách.

Založiť si eseročku v byrokraciou prekvitajúcom Francúzsku sa ukázalo ako relatívne rýchla a jednoduchá operácia. Oveľa náročnejšie bolo pochopiť, čo mám vlastne vybavovať, na aký úrad ísť, aké pravidlá sa vzťahujú na môj prípad. Francúzi radi hádžu všetko do škatuliek – ľudí, miesta, reštauračné zariadenia. Keď sa niekto alebo niečo nedá zaradiť do žiadnej z nich, nerozumejú tomu. Človek je buď katolík, alebo ateista, alebo moslim, buď bohatý, alebo chudobný, buď chodí do štátnej školy, alebo do súkromnej. Jednotlivé sociálne vrstvy sa medzi sebou veľmi nemixujú. Zámožnejší rodičia predsa nedajú svoje ratolesti do štátnej školy medzi arabské, a teda nevyhnutne chudobné a menej inteligentné deti. Tak je to aj s reštauračnými zariadeniami. Existujú buď reštaurácie, alebo brasseries, alebo bary, alebo čajovne, alebo pekárne. Otvoriť kaviareň, kde chce človek piecť vlastný chlieb a koláče, tomu nikto nerozumel.

„Kaviareň?“ povedala mi jedna úradníčka. „V tom prípade však potrebujete licenciu IV na alkohol.“

Tá je, mimochodom, strašne drahá a je náročné ju získať.

„Ale ja nebudem podávať alkohol,“ informovala som ju.

„Takže to bude čajovňa?“ opýtala sa.

„Takže to bude asi čajovňa.“

„No, ale tam zas nemôžete piecť vlastný chlieb,“ povedala úradníčka. „Bude to teda pekáreň? To je však striktné regulované remeslo, na to potrebujete špeciálny diplom.“

Mala som z toho hlavu ako balón. Nezapadala som do žiadnej škatule, netušila som, akú formu prevádzky si mám zvoliť, aby som nepiekla protizákonne. Každý úradník mi tvrdil niečo iné, nikto nechápal, čo za hybridné stravovacie zariadenie to idem otvárať. Ani neviem, ako som tými administratívnymi začiatkami prešla, aké políčka som na formulároch zaškrtila. Nakoniec som zvolila formu, pri ktorej sme potrebovali diplom, ktorý žiaden člen nášho tímu nikdy nemal. *Et voilà*, eseročka so striktné regulovaným remeslom bola na svete.

Ďalšou výzvou bolo dostať pôžičku v banke. Bankovní úradníci si vás vážia len vtedy, keď máte peňazí na rozdávanie a nič od nich nepotrebujete. Obišla som štyri banky a stretla sa len s opovrhnutím.

„Dvadsaťtisíc eur? No tak to vám nemôžeme požičať, začínajúci podnikatelia bez skúseností sú pre nás obrovským rizikom,“ tvrdili mi všade.

Nakoniec nám horko-ťažko schválila pôžičku banka, kde sme mali so Soňou otvorené osobné účty. Naša poradkyňa sa tvárila, že by sme jej mali bozkávať zadok za to, že náš nepochopiteľný projekt nejakej bezlepkovej kaviarne pretlačila. Za päťpercentný úrok.

Peniaze nám síce schválili, ale trvalo viac ako mesiac, kým nám ich previedli na účet. Celý náš počiatočný vklad sme minuli na poplatky a prvé nájomné za priestor, ktorý čakal na to, aby sa stal kaviarňou. Každú chvíľu som volala našej bankovej poradkyňi, ktorá mala vždy novú výhovorku, až kým mi nepovolili nervy a nenakričala som na ňu ako barbar, až som sa sama seba zľakla. O pár dní sme mali peniaze na účte.